אלבום סוכין

אופנים סוגין

הבה נזכרה

צרור זכרונות ופרקי הווי על עיירתנו

סטולין

מסופר על ידי

פנחס דורון (דורצ'ין)

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

המוציאים לאור

פנחס דורון — זיסקינד בליזובסקי

חיפה
רח' מנדלי 4

ירושלים
רח' הטורים 16

הערת המוציאים לאור :

הרבה מאמצים הושקעו בהוצאת אלבום זה. הוצאות כספיות גדולות, נייר מן המובחר, תמונות ותצלומים רבים.
כל זה לשם הנצחת זכרה של עירתנו סטולין וקדושיה.
תקוותנו שהאלבום יימצא ככל בית ומשפחה של יוצאי סטולין והסביבה.

ירושלים, תשכ"א

Printed in Jerusalem, Israel 1960

דפוס קיאופרטיבי אחוה בע"מ, ירושלים

לאמיר זיך דערמאנען

זכרונות וועגן אונזער שטעטל

ס ט א ל י ן

דערציילט פון
פנחס דודון [דורצ׳ין]

מכיר אני תודה לועד יוצאי סטולין בתל־אביב על שעודדוני והושיטו לי עזרתם להוצאת אלבום זה לאור.
תודתי נתונה למר א ר י ה א ב ט י ח י ולאחי י צ ח ק ע י ד ן—ז ל ד י ן על שהנחוני בעצתם וסייעו בידי בהכנת חומר זה לדפוס.

כן יבוא על הברכה ידידי י ה ו ד ה ד ו ד ל ס ו ן אשר רישומיו נתנו ביטוי טיפוסי ונאמן להוי של עיירתנו.

פ. ד.

לרעיתי צ י פ ה

לבית פּוֹלֶסְקִי

אשר הודות לזכרונה המופלא

הועלו דברים אלה על הנייר

באלבום זה :

עמוד

פתיחה 15

בשער — אריה אבטיחי 17

הבה ניזכרה 20

דערמאָנט זיך אביסל 23

ואלה שמות 24

די סטאָלינער גאסן 28

מיט וואָס האבן יידן געהאנדלט 29

בתי הכנסת בסטולין 30

מסיפורי חסידי סטולין 31

על היושבים במזרח 34

פּאָזשאַר 36

דער קאָמיטעט 39

מ׳מעג שוין ווייטער טראָגן 56

א סלאָוואַר 58

זאל זיך אונז דוכטן 63

סיום 84

ס׳ברענט פון מ. געבירטיג 86

רשימת התמונות:

		עמוד
1.	מבט על העיר מ„הקופניץ"	13
2.	בסוף רחוב דומברוביץ	20
3.	רחוב הרבי עם בית הכנסת הגדול	21
4.	הרב פיאלקוב מוביל את בתו לחופה	22
5.	סטאָלינער יידישע מאמעס	23
6.	בית בכפר (רישום) י. דודלסון	25
7.	רחוב הורודוק	28
8.	ככר השוק	29
9.	בית הכנסת הגדול	30
10.	הרבי ר׳ ישראל פרלוב	31
11.	הרבי ר׳ משה פרלוב	31
12.	ר׳ יעקב פרלוב	33
13.	ר׳ אברהם יעקב (חתן הרבי)	33
14.	הרבי ר׳ משה־לה	34
15.	מכבי האש	37
16.	ועד בית הספר „תרבות"	39
17.	ועד בית היתומים	40
18.	הנהגת „השומר הצעיר"	41
19.	ההסתדרות הציונית	42
20.	ביום פתיחת האוניברסיטה בירושלים	43
21.	פעילי קרן הקימת לישראל	43
22.	הסתדרות „השומר הצעיר"	44
23.	קיבוץ הכשרה בהורין	44
24.	הסתדרות „החלוץ"	45
25.	בני סטולין נפרדים מעולים לא״י	45
26.	מפלגת „פועלי ציון"	46
27.	הסתדרות הנוער „פרייהייט"	47
28.	הסתדרות „החלוץ הצעיר"	48
29.	הסתדרות „ברית טרומפלדור"	49
30.	כיתות בית הספר „תרבות"	50
31.	תהלוכת ל״ג בעומר	50
32.	מיפקד חברי „השומר הצעיר"	50
33.	בית הספר וגן הילדים „תרבות"	51
34.	גן הילדים „תרבות"	51
35.	כיתה ד׳ של בית ספר „תרבות"	52
36.	כיתה ג׳ של בית ספר „תרבות"	53

		עמוד
37.	כיתה ד׳ של בית ספר „תרבות"	53
38.	תזמורת הנוער	54
39.	פגישת בתי הספר	54
40.	בקצווי העיירה (רישום) י. דודלסון	55
41.	בחורף	56
42.	בשעת הפשרת השלגים	57
43.	מפת סטולין	
	(תרשים ע״י יהודה סטרוסקי)	62
44.	תחנת הרכבת „הורין"	63
45.	בית הקברות	64
46.	יריד בככר השוק	65
47.	הבית החדש של הרבי משה־לה	66
48.	ארון הקודש בבית הכנסת הגדול	66
49.	ליד כנסית הנוצרים	67
50.	רחוב הרבי לפני השריפה	68
51.	בית היתומים	69
52.	רחוב פינסק	70
53.	כיכר השוק השני	71
54.	רחוב הורודוק	72

		עמוד
55.	חזית בית שקליאר	73
56.	שפת הנהר	73
57.	ברחוב הורודוק	74
58.	בשדרת „ליפקעס"	74
59.	בנין בית הספר „תרבות"	75
60.	די נייע פלעצער	76
61.	בני סטולין בזטשישה	77
62.	מהמרעה (רישום) י. דודלסון	78
63.	דער „בורקאן"	79
64.	נהר הורין	79
65.	הרב מוביל את חתן בתו לחופה	80
66.	הענקת אות הצטיינות לרבי משה־לה	81
67.	אחרי שריפה	82
68.	השער של גן רדזיבי־ל	82
69.	בדרך לדולין	83
70.	לוח שיש בבית הכנסת	85
71.	מילדי סטולין שניספו	87
72.	תעודת רישום בספר הזהב של קק״ל	88
73.	סמל העץ הכרות (ציור י כטרוסקי)	

מבט על העיר מ„הקופאניעץ"

א בליק איבער דער שטאָט פון „קאָפּאניעץ"

פ ת י ח ה

כי דור אחרון לשעבוד
וראשון לגאולה אנחנו!

(מתוך „מתי מדבר" לביאליק)

בעיניהם הנוצצות של מאות יוצאי עיירתנו ס ט ו ל י ן, שהשתתפו בפגישת הרעים בתל-אביב, בחנוכה תש"ך. ראינו כמה כמהים כולנו לקצת זכרונות מעיירתנו זו.

צחוק ודמע גם יחד, בקעו לשמע הזכרונות ופרקי ההווי, שהועלו באותו ערב.

אמרנו על כן, הבה ונעלה זכרונות אלה על הנייר, למען ישארו דמויותיהם של הורינו, אחינו, ואחיותינו חרותים בזכרוננו, למען נזכור את עיירת מולדתנו בה נולדנו, גדלנו וחונכנו.

אמרנו, הבה נסייר ברחובותיה ונסתכל בעיני חזוננו על בתיה, על אנשיה וטפוסיה השונים ועל חיי היהודים שבה. הבה וניזכר בהם, במצוקתם, בשמחתם, במנהגיהם ובדרכי חייהם, ואולי נקל ע"י זה במקצת את מועקת הלב המעיקה עלינו זה קרוב ל-20 שנה.

ראינו צורך לספר את רוב הדברים ב„אידיש" היא השפה בה חיו ויצרו, התהלכו וצחקו, בכו ונפלו כל אותם היהודים היקרים...

למען יזכור הדור הראשון לגאולה — את הדור האחרון לשעבוד.

ב ש ע ר

הימים חולפים ובזרמם הם מסיחים את הדעת מן העבר הקרוב ואף משכיחים אותו. הולכת ונשכחת לאט לאט עיר מולדתך, מקום שבו ראית אור, גדלת, למדת ובגרת ויצאת אל העולם הגדול אל מערבולת החיים. נמחקות מעל לוח הלב הרבה חוויות ילדות ותקופת נעורים ונעלמים רישומים שהטביעו חותמם עליך בימים ההם של שאיפות, חלומות ופעלים... תוך כדי כך מטשטשים ונעלמים גם הדמויות והטיפוסים, על מעלותיהם וחסרונותיהם, שהכרת וידעת, נפגשת אתם וחיית ביניהם בעירך.

עומד אתה אחרי עשרות שנים של פרידה מעירך—עיירתך ותוהה על שיכחה זו ומצטער על כך צער גדול וגעגועים תוקפים אותך עליה ועל אנשיה, שאבדו בהשמדה הברוטאלית של הקהילה היהודית היפה שנכחדה מן העולם ועל החיים היהודיים שנעלמו לעד, ונצבט הלב.

ס ט ו ל י ן, העיירה הפולעסית המפורסמת, זו סטולין היהודית שגאוותה היתה על בית ה"ר ב י" שלה (שושלת קארלין—סטולין), על הציונות שהכתה בה שרשים למן ימיה הראשונים, על בית־הספר העברי שלה, על החיים הציבוריים שפיכו בה, ועל עסקניה הפעילים העיירה שנתרוקנה, כשאר אחיותיה—שכנותיה, מבניה—בוניה היהודים וחרבה עד היסוד, לב כל בן ובת שלך אליך יזעק וישווע: למה?

ואם גם גזרה היא על החיים שישכחו את אשר אבד ואיננו, אין המחשבה רוצה להשלים עם העובדה המרה. ה א מ נ ם ? ה י ת כ ן ? ...ומייסר אתה את עצמך ורוגז על מלאך השיכחה המעביר לגנזים את זכרונותיך על פאר העבר, על עריסת חיים ועל כל היקרים לך.

יתכן, שיש בכך משום חולשה ומישהו יאמר אך סנטימנטים הם. אבל אין להימלט מהכרת העובדה, כי חיי יום־יום ותמורות הזמנים משכיחים את האנשים של הסביבה, שהיתה יקרה לך, אנשים שנעקרו משורת החיים ללא טעם, וברגע שאתה מבקש לדפדף בזכרונות ומעלה נשכחות מתהום הנשיה — מתיצבות לעיניך אלפי נשמות של קדושים ויקרים, חללי השואה הגדולה של דורנו, שהם חלק משׁשת המיליונים הטבוחים בגלל חטאם האחד — שהם י ה ו ד י ם.

הנה היא סטולין העממית והציונית — חסידית שלך, שפעלת בה ויצרת בתוכה, אם בשדה זה ואם בשטח אחר, על אישיה, עסקניה, אנשי „ע מ ך", סוחריה ובטלניה וכלי־הקודש שלה עם ה„רבי" והרב דמתא בראש. תורה וגדולה ועסקנות ציבורית שררו בה מדורות ובעשרות השנים האחרונות היא פרחה ממש והיתה כבושה לציונות ולהגשמתה. מי בסטולין לא היה ציוני, או נוטה לה, לפחות? צדקו אלה, שסברו כי אפילו החסידים שבסטולין היו ציונים. בניהם נימנו על קיבוצי הכשרה של החלוץ ועלו ארצה להגשים את חלום העם, אחריהם נמשכו גם ההורים וכמעט כולם היכו שורש במולדת. חוטים חזקים נמשכו מסטולין לארץ־ישראל. הרוח הלאומית מילאה את כל בית בסטולין בתקופה האחרונה. ואלה מבני העיירה שלא הספיקו לעלות ארצה בעוד מועד, ידעו בעת צרה לאזור עוז, ובנשאם בגאון את דגל הלאומיות אף העיזו

להתקומם בכוח לקלגסי הנאצים, כאשר קמו להשמיד את היהודים בגיטו שהוקצה להם בתוך העיירה.

כשהנך מעיין, באלבום־זכרון זה, הנך רואה את העיירה ואת טיפוסיה השונים, מלווה אותך הרגשה שהנך משוטט ברחובותיה ובסימטאותיה של סטולין דאז, בימים ההם כשדופק החיים היהודיים בה היה חזק ואנשיה תססו, פעלו ויצרו בכיוונים שונים והתנועה לא פסקה.

אלבום זה ישלים במידה ידועה את הספר „סטולין ספר זכרון" בעריכת א. אבטיחי וי. בן־זכאי שהוצא לאור בשנה העשירית לשואה בשנת תשי"ב.

יבורך איפוא המחבר שליקט והגיש זכרונות וניצוצות מההווי של העיירה, וביחוד מאנשיה למעמדותיהם, שכינסם והציגם לעיני הקורא בצורה עממית קלה ושוטפת בעברית וביידיש גם יחד. כמה מרשימותיו מלבבות ומבריקות והן מעוררות בנו את זכר הנשכחים. התמונות הרבות מקימות לתחיה לפני המסתכל בהן, וביחוד, לפני בן העיירה, את סטולין על בניה במצבים שונים ובזמנים רבים, שהם כבר נחלת העבר...

כזאת היתה ס ט ו ל י ן, היתה ואיננה עוד...

אריה אבטיחי — הדרי

הָבָה נִזָּכְרָה!

על סטולין עירנו — בה התחלנו לצעוד,
על זו שהיתה — ואיננה עוד,
על עיירתנו הקטנה שהשמידה הצורר,
עליה ועל יהודיה — ספר נספר.

לא היו בה בתים של ביטון, או של אבן,
אבל היו בה גגות — של „גאנטעס" ותבן,
ויהודים אמיצים — של שבת ושל חול,
בנו שם ביתם — וידעו אף לסבול.

ישבו בה „אדמורים" — משושלת פרלוב,
ועל שמו של ה„רבי" היה שם רחוב,
עם בית כנסת לבן, גדול, מפואר,
ומכל זה, לדאבוננו, זכר לא נשאר.

בסוף רחוב דומברוביץ
קבלת פני חתנה של חנה־לה בת הרבי
בשנת 1928

רחוב הרבי עם בית הכנסת הגדול הלבן
דעם רבינ׳ס גאס מיט דער ווייסער שול

אבל לנו זכורים עוד — אותם ניגונים,
מחצרו של הרבי — שחיברו חסידים,
ואם הכל נחרב — ונהרס עד היסוד.
נשאר הניגון — למופת ולאות.

ולאורו של ניגון חסידי משולהב,
התחנך שם הנוער — ולא היה מאוכזב,
ועוד בשנות העשרים — הוקם אז בעיר,
בית ספר „תרבות" שלימד והאיר.

והיה בית הספר — מקור לא אכזב,
לתרבות העברית — שהפיץ בין כתליו,
והכה שרשים — בכושר ותבונה,
ובתקומת ישראל — נטע אמונה.

יאחרי בית הספר — ודאי שנזכיר,
אותן תנועות נוער — שנוסדו אז בעיר,
אשר דירבנו בלי הרף — ודרשו אז בגאון,
לתת יד לתקומה — ולהגשים החזון.

ויהודים היו שם — מלאי דאגות,
ומימין ומשמאל — הרבה מפלגות,
ובאספות, לעיתים אף — הרימו ידים,
והיו ויכוחים — עד לב השמים.

שם ציפו ל„פדיון" — כל אותם חנונים,
ולא חסרו, כמובן — גם טיפוסי בטלנים,
ואף בעלי מלאכה — אשר בזיעת אפם,
עמלו וטרחו — להרויח לחמם.

את כל אלה נצרור - ואותם פה נזכיר,
בצרור זכרונות - על סטולין העיר.

הרב אשר פיאלקוב מוביל את בתו לחופה

דער רב אשר פיאלקאוו פירט זיין טאַכטער צו דער חופה

דערמאָנט זיך אביסל !

סטאַלינער יידישע מאמעס

עס זיינען בא אונז אין סטאָלין געווען א סאך יידן, וואס מ׳האט זיי, אין אלגעמיין, נישט בעדארפט רופן מיטן פּריוואטן אדער מיטן פאמיליע־נאמען.

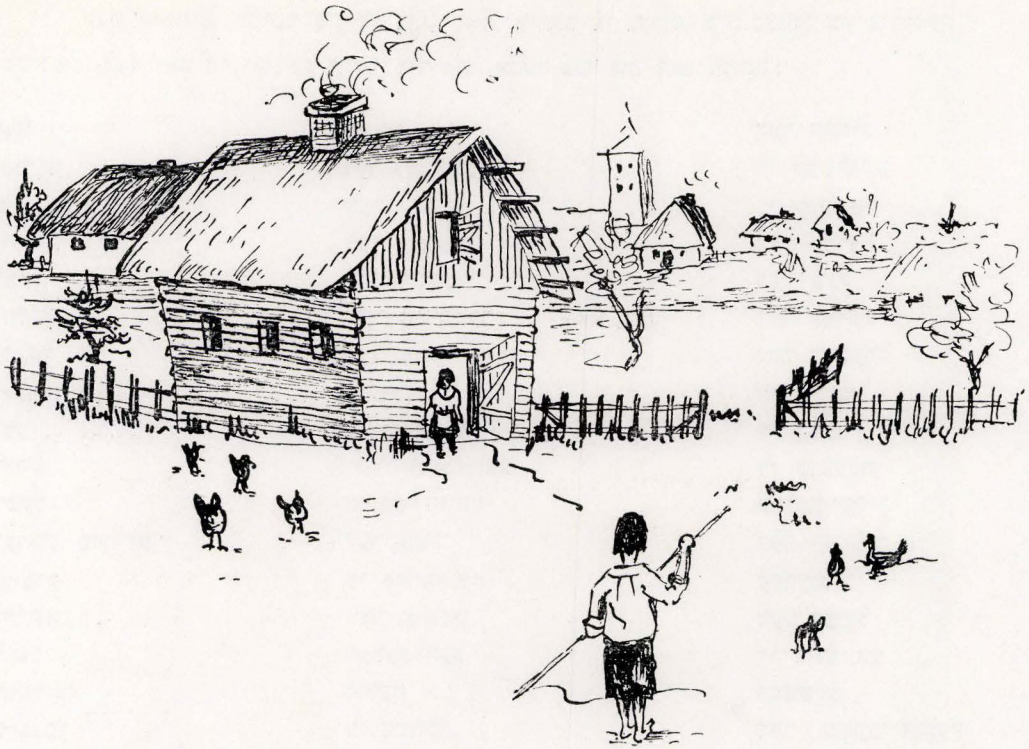
זיי זיינען געווען אזיי באוווסט, אז ס׳איז גענוג געווען צו רופן זיי פשוט דער...

ואלה שמות

אָט האבן מיר א רשימה פון די אלע, וואס מהאט זיי געפונען אויפן נאמען פון דארף, וואס זיי אדער זייערע עלטערן, שטאמען פון דארטן:

דער אָטוועךדיטשער
דער אָלמאנער
דער אָרליער
דער באלעהושער
דער בלעזשאָווער
דער בערעזשנאָער
דער דראָזדינער
דער האָראָדנאָייער
דער האָרינער
דער האָריטשוק
דער ווידיבאָיער
דער וויקראָוויטשער
די וואָראָנייער
דער לאפטשיער
דער לינקער
דער מאנקעוויטשער
דער סטרוייער
דער סטראָסילער
דער פּערעבראדער
דער סמאָראָצקער
דער פּאָהאָסטער
דער פּלאָטניצער
דער רובליער
דער רעטשיצער

דער קיעווער

בית בכפר

יעצט קומט א רשימה פון די אלע וואס מ׳האט זיי געפונען מיט נעמען און צונעמען.

פארוואס האט דאס זיי געקומט ווייסן מיר ניט, אבער אזוי איז דאס געווען:

דער אָקאָן
דער בַּאשקיר
דער בעל שם
דער בילער
דער בָּאָק
דער בושקאָ
דער בוהאיי
דער דיאַטקאָ
די דריפּע
דער האָרב
די הירשעס
די הינערשע פיסעלאך
די ווייסינקע
דער וויליוואָק
דער זייטשיק
דער זשאַנדאַר
דער טייגאכץ
טשאָייקאָ
דער טערק
די טוקערן
דער לאַבאַטש
דער לאנגער
דער לוסטער
די ליאלקע
דער מיניסטער
דער מלאך המות
מעטקעס
די משוגענע
דער סטאראָסטא
סאמארדריגעס
דער פּאַרך
די פּיליפּאָנעס
דער פּאצעט
פּעלעפּייסעס
פּילעס
פּילסודסקי
דער פּיקיוואטער
די ציגיינערטע
דער רבי צעמפּל
דער קאָרזש
די קאָשלאטע
די קלאטשע
דער פּערדל
דער קוגל
דער קאָחטש
דער קייסערל
די קרומע
די קאלב
די קעצעלאך
קאָלאָטייקאָ
דער קליינער
קערענסקי
דער רעביל
די ריזשינקע
ראטשקאָ
דער שאָסטי־פּאָלץ
די קאָפּ
דער שטריקון
דער שפּוך חמתך

און נאך א רשימה פון די אלע, וואס מהאט זיי געפרופן אויפן נאמען פון זייער פאך אדער באשעפטיקונג:

דער רבי	דער זאגאטאָווישציק	דער שמיד
די רעביצן	דער מוליאר	דער בלעכער
דער רב	דער היטל מאכער	דער גלעזער
דער שוחט	דער קצב	דער ציגעלניק
דער חזן	דער פילטשיק	דער איינבינדער
דער סופר׳ל	דער בעקער	דער פאקטער
דער מלמד	דער פישער	די בעקערן
דער זינגער	דער אָפטייקער	די באָבע
דער לערער	דער זייגער מייסטער	דער שערער
דער בעדער	דער קיימען קערער	דער סנימשציק
די בעדערן	דער שמש	דער מילנער
דער בדחן	דער שרייבער	דער שמאטארניק
דער כלי־זמר	דער פעלשער	די אקושאָרקע
דער שניידער	דער שוסטער	די ליכט־ציערין
דער גאָנטאר	דער באָדאר	דער קברות־מאן
דער סטאָליאר	דער באָייער	די שפּרעכערקע

רחוב הורודוק

האָראָדאָקער גאס

די סטאלינער גאסן

די דאָמבראָוויצער גאס (רעטשיצער)
די פּינסקער גאס
דער ערשטער מארק
דעם רבינ׳ס גאס
די אמעריקאנער גאס (לאפּטשיער)
די גאס פון קלייסטער (צערקאָוונע)
די קרומע געסל
וויגאָנע גאס
די ליפקעס

דער קאָפּאניץ
די שול הויף
דער צווייטער מארק
די האָראָדאָקער גאס
דער בורקאן
די פּגרים
די נייע פּלעצער
דער ברעג
פּאָד־גוריע

מיט וואס האבן יידן געהאנדלט אין סטאלין ?

מיט שניט סחורה
מיט אייזן
מיט וואלד
מיט אָקסן
מיט קלאָטשע
מיט פעל
מיט סינקע

מיט שמאטעס
מיט תבואה
מיט פּראָסאָ
מיט גאָנטעס
מיט באקאליי
מיט האָלץ
מיט סעדער

מיט געגדז
מיט חזיר האָר
מיט טחיירן
מיט הייוון
מיט צייטונגען
מיט סימיע
מיט קלעפקע

ככר השוק

דער מארק

בתי הכנסת בסטולין
די סטאלינער שולן

בית הכנסת הגדול

די גרויסע שול

בית הכנסת הגדול (הלבן)

בית הכנסת של הרבי

בית המדרש

בית הכנסת של חסידי ברעזנע

בית הכנסת של המתנגדים

המנין הציוני

בית הכנסת של הפלעצער

די גרייסע שול (די ווייסע)

דעם רבינ׳ס שול

דער בית מדרש

די בערעזנער שול

די מתנגדישע שול

דער ציוניסטישער מנין

די שול פון די פלעצער

הרבי ר׳ ישראל פרלוב

מסיפורי חסידי סטולין

מפי אמי חנה ע״ה

הרבי ר׳ משה פרלוב

הרבי שלנו, רבי ישראל׳קה ז״ל
היה חריף ופיקח בפרט ובכלל.
משום כך העריצוהו, לא רק חסידיו,
אלא גם אלו, שהיו מתנגדיו.

על כנור הוא ניגן, וחיבר מנגינות,
וכתלי ביתו קושטו בתמונות.
דיבר הוא בנחת, בחן ובטעם,
ובכל קצוי המדינה היה מפורסם.

היתה לו אורוה עם סוסים אצילים,
ומרכבה נאה, על ארבעה גלגלים,
עם בעלי העגלה — הרבה לשוחח
ועם פשוטי העם — אהב להתוכח.

ולחצרו של הרבי היו, כרגיל,
באים חסידים בשמחה ובגיל,
בחג ומועד — ובשאר ימות חול,
מפיו של הרבי — עצה לשאול.

על דא ועל הא — ועל עסקים בעיקר,
מה הרבי יגיד — האם כדאי הדבר,
את העסק לקנות, לשלם ולגמור,
או רצוי עוד יותר על הכסף לשמור.

למי מיחושים — ויש לו טחורים להוציא,
ויש מי שרוצה — את בתו להשיא,
עם יחסן שכזה — האם כדאי להתחתן,
מה הרבי יגיד — מה עצה הוא יתן.

והרבי מקשיב — מהרהר ושותק,
לפעמים ייעץ, לפעמים הוא פוסק,
לזה הוא יגיד: עשה כך וכך,
ועל זה מסתכל — ורק נאנח.

באחד הימים — הופיע בעיר,
מתנגד, לא עלינו, — אברך צעיר,
משום מה הוא החליט — לא להתביש,
ומפיו של הרבי — עצה לבקש.

לקלויז של הרבי — נכנס הוא מיד,
עמד בפינה — והסתכל מהצד,
איך הרבי משוחח — ובלי היסוסים,
עם בעל עגלה — על עניני סוסים.

חשב האברך, איך זה נאה בכלל?
מרבי שכזה — עצה לא ישאל,
אך פתאום והרבי — הפנה את עיניו,
ובעינים בוחנות — הסתכל הוא עליו.

נגש האברך, קצת נבהל ונפחד,
וברך את הרבי — והושיט לו היד,
השיב לו ברכה, אחולים לו איחל,
והזמין אותו לצאת — יחדיו לטייל.

יצאו לחצר — שלובי זרוע ביחד,
והרבי שואל — והשיחה קולחת,
עד שהגיעו לאורוה — היא „הסטיינע" בלע"ז,
בה עמדו הסוסים — וליחכו את הקש.

הצביע הרבי — על אחד הסוסים,
ואמר לאברך — בלי היסוסים:
מה תגיד, האורח, על „הקשטן" הזה,
העומד כאן באמצע — עם הרתמה על הפה?

התרגש האורח — כועס וזועם,
רצה לענות — והתחיל לגמגם:
„אם להגיד האמת — הן הרבי יבין,
בענינים של סוסים"... אינני מבין".

ענה לו הרבי — בקול צלול וברור:
הסתכל ותבין, אתה הבחור!
אם בעניני סוסים — אינך חכם,
איך תתימר להבין — לנפשו של אדם?!

ר' יעקב פרלוב

ר' אברהם יעקב (חתן הרבי)

על היושבים במזרח

בעיירה או בעיר — וגם בכרך,
יושבים בבית הכנסת, על יד קיר המזרח,
בעלי בתים עשירים — בעלי המאה,
וסתם גבאים — בעלי הדעה.

ומאחורי הבימה — מצטופפים הם שם,
בעלי המלאכה — ופשוטי העם.
נדחקים בצדדים — ויושבים להם כך,
ואך מרחוק — מסתכלים למזרח.

ואם כך זה נהוג — וזה הוא הכלל,
נספר כאן מיד — ספור ומשל.
איך נתגלגלו הדברים — אי־פעם, אי־מתי,
מאז ניתנה ליהודים — התורה מסיני:

ישנה אגדה — אשר מספרים אותה כך:
שבליל יום כפור מופיע מלאך,
בבתי הכנסת ובבתי המדרש,
בהם עומד הקהל כעשיר וכרש.

ומביא באמתחתו — שליח האל,
מתנות ותשורות — עבור עדת ישראל,
ומכיון שהוא רוצה — על הסדר לשמור,
מהיושבים במזרח — הוא מתחיל את התור.

הרבי ר' משה־לה

ומתחיל הוא לחלק — לאורך הקיר,
לבעלי הבתים, ולחשובי העיר,
עושר וכבוד — והדרת פנים,
חיים ארוכים — ונחת מבנים.

ובסוף המזרח — הוא מאוד מצטער,
על כי אזלו התשורות — ואין לו יותר,
כי יושבי המזרח — הם מקבלי הברכות,
והעניים נשארים בידים ריקות.

כך נמשך המנהג — מדורי דורות,
לעשירים יש הכל — ולעניים רק צרות,
עד שבשנות העשרים — מבעד לחשכה,
ברחבי המדינה — פרצה מהפכה.

וחייטים, סנדלרים — בקול צעקו,
ואת רגלי העשירים — בכוח דחקו.
„מספיק לכם ודי — עם המזרח הפעם!
תנו גם לנו — לטעום את הטעם"!

ובאותה השנה — בשעה טובה ומוצלחת,
לפני הפמליה של מעלה — הופיעה משלחת,
וטענה ואמרה לפני בורא העולם:
למה לא לשנות — מהמנהג הקיים?

ואותו המלאך — המופיע בליל כפור,
יעניק בהתחלה — ליושבים על יד התנור,
אותן המתנות — שהוא מחלק מדי שנה.
ואז תחדלנה הטרוניות, ותהיה הבנה...

ומיד שם סוכם — להחליף היוצרות,
ולהתחיל בחלוקה, מיושבי הקצוות.
ומכיוון שהשנה — העשירים ישבו שם,
חלוקת התשורות — התחילה אתם.

ועכשיו כבר מובן — איך נתגלגלו הדברים,
שאת כל הברכות — שוב קיבלו העשירים,
ולעניים כרגיל — נדבקה כספחת,
ונשארה ברשותם גם להבא. קדחת.

פאָזשאַר!

הערט זיך נאר צו — אָן געלעכטער און שפאס,
מיר ווילן דא דערציילן — וועגן דער "פינסקער" גאס,
וואס איז דארט געשען — איז שוין היינט נישט קיין סוד,
וועָן ס׳איז געווען א פּאָזשאר—און ס׳האט געברענט די באָד.

און די מקוה מיט דער באָד — וואס ס׳האט געגעבן פּאַר,
איז געווען אין א סכנה — פון דעם דאזיקן פּאָזשאר,
מסתם ווילט איר וויסן — וואס איז געשען,
איז די געשיכטע מיט דער מעשה — אזוי געווען.

אין מיטן רעכטן דרימל — אין גאס איז א טומל,
עס איז רויט דער הימל,
פּאָליציאנטן שיסן — מען זאל וויסן,
אז ס׳ברענט די באָד.
מיט א טרובקע — משה׳ל טרייסטער,
און "בן־זומא" — קלינגט אין קלייסטער
באָם!
עס לויפן אלע קרעמער,
העגדאָם פּענדאָם — מיט די עמער.

די גאנצע ראד פּליעסניוקעס,
מיט זייערע שטוקעס,
באשע לייפט — און טרייבט דעם פייער,
אהין אהין — אויפן גויעשן שיי׳ער.
וואס שטייסטו ווי א גולם — אברהם משה!
חאפּ א טאָפּ, א מולטער, א דייזשע!
לאה־קה, אסתר — מיינע טייערע טעכטער,
כאפּט גיך — פּארפּאקעווט די שיך!

מכבי האש 1921 די פּאָזשארנע קאָמאנדע

ספרית הרב מימון ירושלים

יעקב יאסל׳ס איידים — פון אויפן בוידים,
טשוק פון שרעק.
און די ציינער — לאסקען, טראסקען,
און עס ווארפט — אין היץ און אין קעלט,
גוואלד, רבונו של עולם — היתכן?
דו זאלסט מאכן א סוף — פון דער גאנצער וועלט.

און דער הימל — ווערט מער רויטער,
און טוביה לויפט — און טראגט אלייטער,
און בעריל שטייט — און פרעגט: פארוואס?
האט מען נאָך אלץ נישט געבראכט — דעם נאַסאָס.

און חאָניע דער בעדער — מיטן בעזים אין האנט,
שטייט גאר דערשראקן — און בלייך ווי די וואנט,
רבונו של עולם! שרעק און נישט שטראף,
און ראטעווע די שעפעלאך — פון שווארצן סוף.

און לייבל דער שמש — איז דא מיטן קיטל,
און דובאָייסקי האט אנגעטאן — די פאָזשארנע היטל,
און יידן לייפן — אהין און צוריק,
מ׳האט פארגעסן פון סאָראי — בריינגען א שטריק.

און דער פייער פלאקערט — ס׳ברענט דער דאך,
און די באָד פאָמפע — ארבעט זייער שוואך,
און ווייבער שרייען — און ברעכן מיט די הענט,
גוואלד, ראטעווט! די מקוה ברענט!

סוף כל סוף איז געקומען — דער פאָזשארנער קאָמענדאנט,
און האט גענומען די קישקע — אין דער האנט,
און אלע פאָזשארניקעס — האבן געדרייט דעם ראָד,
מ׳דארף ראטעווען — ס׳איז א גרייסער שאָד.

בקיצור א מעשה — מיר וועלן אייך נישט שרעקן אסך,
פון באָד איז פארברענט גיווארן — נישט מער ווי דער דאך.
און כשרע ווייבעלאך — מיט פרייד און געזאנגען,
זיינען אין מקוה — ווייטער געגאנגען.

דער קאמיטעט

ועד בית הספר „תרבות"

עס זיינען אין סטאָלין געווען קאָמיטעטן, א „בית יתומים" קאָמיטעט, א „בית ספר" קאָמיטעט, א „ציוניסטישער" קאָמיטעט, א. א. וו.

נאך דער ערשטער וועלט מלחמה האט זיך געשאפן א קאָמיטעט וואס האט פארטיילט זאכן און

דער בית הספר קאָמיטעט

עסן־וואַרג (זאטערקע) פאר די בעזשענצעס וואס זיינען געקומען אין סטאָלין.

חברה ליצים פלעגט שטענדיק קריטיקירן די כלל־טוער פון די קאָמיטעטן, און בא אונז איז פאר־בליבן אין זכרון א לידל פון יענע צייטן וואס כא־ראקטיזירט ווי אזיי עס האט זיך געפירט אזא קאָמיטעט.

סטאַלין איז א שטעטל!

וואס פארמאגט א בית יתומים קאַמיטעטל,
וואס עס טוט זיך דארטן אָפּ,
פאלט נישט קיינעם אריין אין קאָפּ.
און עס בלייבט געווייניטליך — אלץ בסוד.

גיט א קוק, אליין — און זעט,
דעם סטאַלינער — קאַמיטעט.
מ׳קלייבט זיך אויף — מ׳זיצט ביים טיש,
און נאר מ׳רעדט — מ׳רעדט,
איינער זאגט — לאמיר גיין,
זאגט דער צווייטער — לאמיר שטיין,
און עס דרייט זיך אלץ דער אלטער ראָד.

סטאַלין איז א שטעטל...

יעדער איינער מיינט אז נאר,
ער אליין האט רעכט,
אז ער אליין — דאגה׳ט נאר,
און שלאָפט נישט גאנצע נעכט,
און דער צווייטער — וואס פארשטייט,
שטענדיג איז ער נאר צודרייט,
און אלעס דרייט זיך — אין א קאַריהאָד.

סטאַלין איז א שטעטל...

כבוד אז מ׳וויל — מ׳זוכט,
דארף מען עפעס טאָן,
יעדער איינער — וויל נאר זיצן,
דווקא אייבן־אָן.
און אין סטאַלינער קאַמיטעט,
נאר מ׳זיצט — און נאר מ׳רעדט,
איינער זאגט דעם צווייטן — דו זאָלסט טאָן.

סטאַלין איז א שטעטל...

ועד בית היתומים
דער בית יתומים קאַמיטעט

וועט זאל זיך דאָ ריכטן,
אז ס׳וועט קומען — אזא צייט,
אז קאָרן מיט קארטאָפאלאך,
וועט מען פירן — פון גאנץ ווייט,
און אונזער קאָמיטעט — צוטיילט,
זאטערקע — מיט הייסע ברייט,
פאר אלע בעזשענצעס — וואס זיינען דאָ.

סטאָלין איז א שטעטל...

אלץ מיט כבוד — און מיט יושר,
האָט זיך דאָרט געפירט,
די ספעקולאנטן — שאכער מאכער,
האבן אויך געשמירט,
שטענדיג אונזער קאָמיטעט,
האבן אלע — נאר בארעדט,
און עס בלייבט געווייניטליך — אלץ בסוד.

סטאָלין איז א שטעטל...

הנהגת „השומר הצעיר" בשנת 1925

שלבי הפעולה הציונית בסטולין

אספת עם ציונית
ביום פתיחת האוניברסיטה בירושלים
על יד בית הכנסת הגדול בשנת 1925

פעילי קרן הקימת לישראל בסטולין
בשנת 1929

הסתדרות „השומר הצעיר" בשנת 1930

קבוץ הכשרה בהורין

הסתדרות „החלוץ" בשנת 1927

בני סטולין נפרדים מעולים לארץ־ישראל בשנת 1927

מפלגת „פועלי ציון" בשנת 1930

הסתדרות הנוער „פרייהייט" בשנת 1930

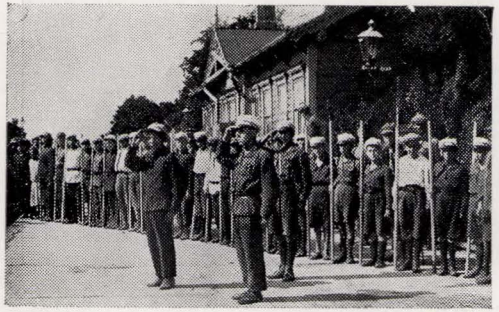
הסתדרות „החלוץ הצעיר" בשנת 1926

הסתדרות „ברית־טרומפלדור" בשנת 1925 בסטולין

כיתות בית הספר „תרבות" בשנת 1920 עם חבר המורים ויועד בית הספר

חברי „השומר הצעיר" נפרדים בהורין מדובויסקי בצאתו לאמריקה

תהלוכת ל"ג בעומר של ילדי תלמוד־תורה

בית הספר וגן הילדים „תרבות" בשנת 1919

גן ילדים „תרבות" בשנת 1933

כיתה ד׳ של בית הספר „תרבות" בשנת 1925

כיתה ג׳ של ביה״ס תרבות
בשנת 1923

כיתה ה׳ של ביה״ס „תרבות"
בשנת 1925

תזמורת הנוער הציוני בסטולין בשנת 1932

פגישת בתי הספר „תרבות"

בקצוי העיירה

ביים סוף פון שטעטל

מ׳מעג שוין ווייטער טראָגן

די זאַך איז באַוואוסט, מ׳דאַרף אייך נישט זאָגן,
אז שבת, גאָט באהיט, טאָר מען נישט טראָגן.
סיי פרויען, סיי מענער — הונדערט פראָצענט,
דארפן שבת נאָר גיין — מיט ליידיקע הענט.

אבער, א ייד אז ער ווייל, איז ער גארנישט קיין נאר.
א עצה א קלוגע — געפינט ער דערפאר.
ער נעמט א פּאָר סטאָלבעס — און ציט אָן א דראָט,
דאן מעג ער שוין טראָגן — איבערן גאנצן שטאָט.

א „עירוב" דאס רופט זיך, ווי איר פארשטייט,
ציט זיך ארום שטאט, וואו מ׳גייט און מ׳שטייט,
און אויב גאר, חלילה — ער ווערט איבערגעריסן,
דארף דער שמש אין שול — געבן צו וויסן.

פרייטיג נאך מעריב — אויפן באלעמער,
דאן רופט ער אויס — מיט א קול און א זמר:
איר זאָלט וויסן, רבותי, וואס איך וויל אייך דאָ זאָגן,
היינטיגן שבת — טאר מען נישט טראָגן!

און די קומענדיקע וואך — אם ירצה השם,
אז מ׳וועט פאריכטן דעם עירוב — וועט איר שוין זען,
אז דער זעלביגער שמש — וועט מעלדן און זאגן,
יידן מ׳מעג שוין ווייטער טראָגן.

ס׳איז געווען נאך א מנהג, הערט נאר א צינד:
ווען בא דעם שטאָט באלעבאָס, איז געבוירן א קינד.
האט דער שמש געמאָלדן און אסך נישט געטראכט,
מ׳זאל קומען אויפן „בן־זכר" — פרייטיג ביינאכט.

בחורף וינטער

און גלייך נאך דער סעודה, יעצט ווייסט איר פארוואס,
זיינען געגאנגען צום בן־זכר פון דעם שטאָט באלעבאָס,
אלע יידן פון בית מדרש—און בעלי בתים פון שטאָט,
עסן דארט ארבעס — און טרינקען קאָמפאָט.

יעצט הערט זיך צו, וואס איז געשען א מאל,
אז יעקב דער שמש, האט אויסגערופן אויפן קול,
פרייטיג נאך מעריב, אין בית מדרש אויפן באַלעמער,
אָט אזוי ווי איר הערט — מיט א ניגון און א זמר:

ר׳בי האצקל ברבי בעריל, קוקט און זעט,
דעם גאנצן עולם — אויפן בן־זכר בעט
אָבער נאך א זאך — ווייל איך אייך זאָגן,
אז מ׳מעג שוין ווייטער טראָגן!

בשעת הפשרת השלגים

חען דער שניי צוגייט

א סלאָוואַר

ווייל ס׳איז דא א סכנה — אַן א געלעכטער,
אז מ׳קען נאך פארגעסן — די **טשעקאווע** ווערטער,
וועלן מיר זיי פארטייטשן — און פאר אייך ערקלערן,
אויב איר האט נאר געדולד — און איר ווילט אונז הערן.

א פאמיגע, למשל, וועט אריין אין דער היסטאָריע,
וואו מ׳פלעגט שבת אין איר — ווארעמען **ציקאריע**.
און לעם דער **רובע** פלעגט מען שטיין — און גלאט אזוי קוקן,
ווייל אין די ווינטערדיקע נעכט — האט מען געווארמט דעם **רוקן**.

מ׳פלעגט מעלקן די בהמה — גלייך אין **א דויקע**,
פּוטער האט מען געשלאגן — באשטימט אין **א בויקע**,
די מילך האט מען געווארמט — דוקא אין **פענדיל**,
און אין **קוטשקע** איז געשטאנען — א האַן אדער **א הענדל**.

אין א **דייזשע** האט מען געקנאָטן — וואַרעמע ברייט,
און די **קאטשערע** — לעם **אייווין** איז געשטאנען גרייט,
וואס באדייט דאך א **שטייסל** — וועיסט איר מסתם,
וויל צו א **טאיקאטש** צום בעדויערן — פעלט אונז א גראם.

אייער פלעגט מען קויפן א גאנצן **שאק**,
פייער האט געברענט אויפן **פריפעטשאק**,
מיט א **טשאסע** האט מען געמאָסטן וויין און קאָרן,
און א דאנק דער **זשארנע** איז מעל געווארן.

בעלי בתים זיינען געווען, בא זיך שטאָלץ,
אז ס׳איז געשטאנען אויפן הויף א **קאסטער האלץ**.
און אז מ׳פלעגט נאך אין **צובער** — למשל כדומה,
מאכן א **פאילא** — פאר דער **טעליצע** מיט דער בהמה.

מ׳האט מיט די גויים אויפן פעלד, געמאכט א **שמיי דריי**,
און אויף די **ווישקעס** ארויפגעווארפן — א **שטייגל שטריי**,
און פון די **הנאיי** מיט די בהמות, בדרך כלל,
איז געווען וואַרם און פרייליך — אויפן גאנצן **שטאל**.

די ווייבער פלעגן נישט שוואנגערן — נאר דוקא **טראגן**,
וואס איז **א פאמיניצע** איז א חרפה צו זאגן,
אין **א זשלוקטא** האט מען **געזאלעט** וועש, עס זאל זיין ריין,
און אז קיין שיך איז נישט געווען, פלעגט מען אין **פאסטאלעס** גיין.

פון **א לאדישקע** פלעגט מען **סמעטענע** נאשן,
אין **א מולטער** האט מען, וועש געוואשן,
און עס זאל אייך קיינמאל נישט פארדריסן,
אייב אין באָד וועט מען אייך — מיט **א שעפעלע** באגיסן.

פסח־דיגע ניס פלעגט מען מיט **א קנאקער קנאקן**,
אין **א מאקעטערעץ** פלעגט מען דעם **קוגל** באקן,
אין **גארקיך** האט מען די מצה **געריבן** מיט **א רעדל**,
און יום־טוב צום טיש — דערליינגט **א פלעדל**.

מיט **א קאלעקאטקע** — האט מען „המנ׳ען" געשלאגן,
חשובע בעלי בתים האבן **א סורדוט** געטראגן,
עס איז געווען אויך **א שפענטשער** — וואס מ׳פלעגט אין אים גיין,
און וואס איז **א ליפטשיק** — פארשטייט איר אליין.

טשעקאוע מלבושים — וואס איז דער וואונדער,
האבן געטראגן די מענער — און די פרויען באזונדער,
דער גביר מיט **א קאמעזעלקע** — אזיי חשוב און ברייט,
און אין **קעשענקע** א זייגער — מיט א גאלדענער קייט.

מ׳דארף נאך ערקלערן — א געלעכטער אֵן א זייט,
פארוואס האבן די בהמות — די **זשויקע** געקייט,
און פארוואס האבן מיר שטענדיק — געכאפט א קוק,
וועז יענטע האט זיך פארפוצט — מיטן שיינעם **פארוק**.

אין שול האט דער בעל קריאה געהאלטן **א טייטל**,
אונזערע באָבעס — האבן געטראגן **א שייטל**,
אויף דעם פלעגן זיי אָנטאָן — **א טשיפיק** במילא,
אבער חשובע דאמען — האבן געטראגן **א פאטשיילע**.

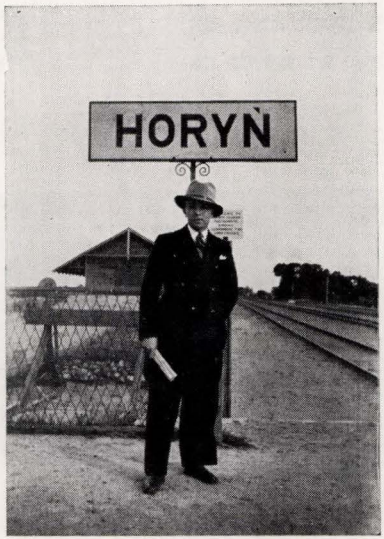
אטויער האט געהייסן בא אונז **א טעווער**,
א אויער האט מען גערופן — נישט אנדערש ווי **א עווער**,
טיי האט מען געטרונקען — נאר פון **א סאמאווער**,
ווי געפעלט אייך, רבויתי אונזער **סלאווער** ?

סטולין
תכנית - סכימה
לקטע הראשי
בית הקברות
בית היתומים
שטח הגטו
גדר הגטו
בית כנסת

זאל זיך אונז דוכטן

זייט זיך מטריח, און צוזאמען מיט מיר,
לאמיר איבער סטאָלין, מאכן אשפאציר.
זאל זיך אונז דוכטן אז ס׳איז זומער פארנאכט,
און דער פֿאַייעזד האט אונז, אין האָרין געבראכט.

אראָפּ זיך פון באן — גלייך אויפן פּעראָן,
און שאכנע האט די גלעקלאך, אויף די פערד אנגעטאָן,
אריין אין פּאָלופישאָק, דער טשעמאָדאן אן א זייט,
פון הארין ביז סטאָלין — איז גארנישט אזיי ווייט.

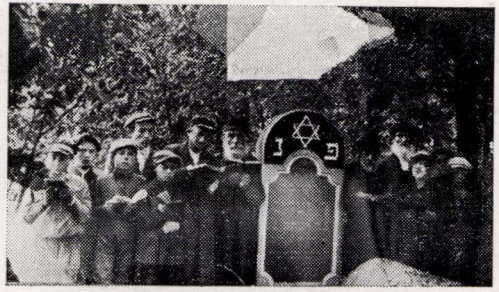
תחנת הרכבת „הורין"
סטאנציע „האָרין"

אין אהאלבע שעה ארום, אויף מיין ערן ווארט,
האבן מיר דורכגעפארן לעם דעם הייליקן אָרט,
און שאכנה האט אצי געטאָן — די לייצעס מיט כעס,
און האט אונז אראָפגעלאזן אויף דאָמבראָוויצער גאַס.

יעצט וועלן מיר זיך מער נישט לאזן פירן,
און לאמיר צו פוס — אביסל גיין שפאצירן.

אט איז דער מארק, אט איז די „בראמע",
דא קען מען נאשן מאראזשינע — בא דער שווארצער דאמע.

אט זיינען די קרעמער — גאט זאל זיי היטן,
אט איז דער פאָזשארנער־„סאראי" — אין דערמיטן,
אט פארט דארט א פור — וואס פירט איר א פויער,
אט שטייט דא אין ראג — קאנטאראָוויטשעס מויער.

בית הקברות

יריד בככר השוק

א יריד אויפן מארק

אזיי וועלן מיר גיין — לאנגזאם און שטיל,
דורכגיין אין דער גענט — לעם בערלס מיל,
און אויפן שול הויף — זאלט איר אונז מוחל זיין,
ווייל מיר ווילן אביסל — אין בית מדרש אריין.

„שלום עליכם" וועלן מיר געבן—דעם רב מיטן גבאי,
אפשר איז דאס א סגולה — צו באקומען עולם הבא,
און ס׳קען נאך אויך טרעפן אז ס׳וועט זיין מיט הצלחה,
און פון רבין אליין — וועלן מיר באקומען א ברכה.

הבית החו״ש של הרבי משה׳לה עם ה„פלוש" של בית המדרש
די נייע שטוב פון רבי משה׳לה מיטן „פלוש" פון בית מדרש

„ארון הקודש" בבית הכנסת הגדול
דער „ארון קודש" אין דער גרויסער שול

און ביין רבין אין שול — מיט די חסידים צוזאמען,
וועלן מיר בעשטימט — זיך אביסל פארזאמען.
געבן א „תיקון" — און טרינקען „לחיים",
און אפשר אפילו — אויך כאפּן „שיריים".

בעטראכטן די הייזער, מיט דעם הייף אט דעם גרויסן,
אזיי ווי מיר געדיינקען, או אזיי ווי מיר ווייסן,
כאפּן א שמועס — און א ביסעלע ריידן,
און צווישן סטאַלינער און קאַרלינער נישט אונטערשיידן

ווייטער אין וועג, א שאָד איז די צייט,
מיר דארפן נאך גיין — זייער ווייט,
די גאס פון דעם רב'ן — איז שוין פארביי,
און דורכגייענדיג לעם קלייסטער געבן א שפּיי.

ליד כנסית הנוצרים לעם קלויסטער

רחוב הרבי לפני השרפה

דעם רבע׳ס גאס פאר דער שרפה

און אז מיר זיינען שוין דא — טאָ זייט אזוי גוט,
אין „בית יתומים", אריין גיין, אויף א פאר מינוט.
די יתומים באגריסן — זען ווי זיי פילן,
מתנות זיי טיילן — זיי זאלן זיך שפילן.

דורך דער גאסל דִי קרומע—אנטקעגן דעם קלייסטער,
קען מען אריין גיין — גלייך אויף דער „פינסקער".
דאָרט איז דא א קאנאווע — מיט אבריקל באדעקט,
און פון „תמרס" פעקארניע האט שטענדיק געשמעקט.

בית היתומים

לאמיר גיין ווייטער — און נישט האבן קיין מורא,
דאָ אי די בּאָד — און אָט איז די תלמוד־תורה.
דא שטייט די פּאָמפּע — מיטן ענטל דער גרייסער,
און אויב איר זיינט דאָרשטיג, טרינקט דערווייל א כויסע.

און יעצט, וועט איר מסכים זיין — מיט מיין מיינונג,
און דורכגיין מיט מיר לעם דעם רב׳ס וואוינונג,
אויפן צווייטן מארק — זיך מער נישט פארזאמען,
און צו דער האָראָ־אָקער גאס — גלייך שפּאנען.

רחוב פּינסק

פּינסקער גאס

ככר השוק (השני)

דער צווייטער מארק

די גאס, אט די לאנגע, ביזן מאנקעוויטשער טויער,
אהין וועלן מיר קומען — צו שפעטער, צו פריהער.

דער ווייל אויפן בריקל לעם דער שטוב פון פֿליעסניוק,
אויף דער בערעזנער שול — וועלן מיר כאפּן א קוק.

רחוב הורודוק בשנת 1918

האראדאקער גאס 1918

און אזיי ווי מיר האבן נאך — א היבשע וועג,
וועלן מיר אייך היינט — נישט פירן אויפן ברעג.
און וועגן דער אמעריקאנער גאס, גלייך דאָ באשליסן,
אז נאר פון דער ווייטן איר ארציק בעגריסן.

חזית בית שקליאר

שקליארס מויער

שפת הנהר

דער ברעג

בעגריסן די הייזער — בעגריסן די מענטשן,
א ברכה זיי שיקן אז גאָט זאל זיי בענטשן,
און ווייטער אין וועג — וועלן מיר גיין אָט אזוי,
א ביסל אויפן טראטואר — און א ביסל אויפן שאָסיי.

לעם דער מתנגדישער שול דורכגיין באשטימט,
און לעם דעם מויער דעם גרייסן וואס ער איז באַרימט,
און בעקאנטע און פרייַנד ווי איר וויסט און איר קענט,
וועלן זיך פרייַען מיט אונז — און דריקן די הענט.

ברחוב הורודוק

אין האַראַדאַקער גאס

אט זיינען מיר געקומען — און מיר זיינען צופרידן,
אויף די ליפקעס באגעגענען — אפאר בעקאנטע אידן.
„גאָט העלף" אייך, רב איד, אפשר קענט איר אונז זאגן,
וואו קען מען דא דינגען — א פערד מיט א וואגן.

בשדרת „ליפקס"

די „ליפקעס"

א פערד קען דאס זיין — און אפילו א קליאטשע,
ווייל מיר דארפן נאך בעזוכן די זאטשישער דאטשע.
אבער אפשר איז כדאי — היינט זיך נישט זארגן,
און דעם באזוך אין זאטשישע — אפלייגן אויף מארגן.

און דערווייל וועלן מיר גיין נישט ווייט פון דעם עק,
צום בית־ספר מיט דער העברייאישער ביבליאָטעק.
באגריסן די לערער — מיט כבוד און פרייד,
די אלטע די יונגע — אַן אונטערשייד.

בנין בית הספר „תרבות"

נאכהער אויף די פּלעצער — די נייע די שיינע,
וואו מיר האָבן זיך געשפּילט — וועלן מיר זיינען געווען קליינע,
און די פּעלדער די גרינע — האבן געהערט אט די קלאנגען,
פון ציוניסטישע לידער — און חלוצישע געזאנגען.

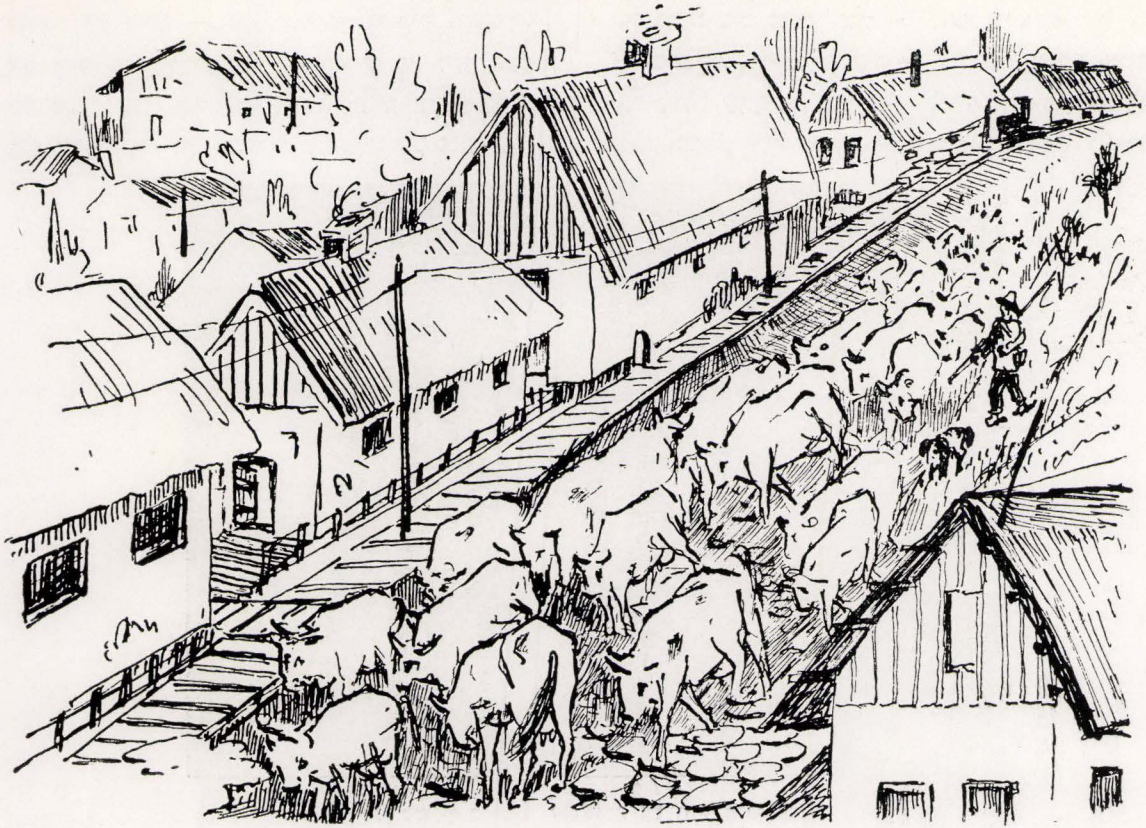
די נייע פּלעצער

לאמיר זיך היילן — און נישט פרעגן קיין „קאשע",
אט גייען שען די בהמות — צוריק פון דער פאשע,
אט פירט שען „איוואן" — די חזרים אין סטאדע,
און „אינאטקאַ" איז אוועק — אין שיינק אוודאי.

און נישט צום פארגלייכן — „להבדיל" זאל זיין,
אט גייט שוין ר׳ „ישראל" — אין בית מדרש אריין,
ער היילט שוין זיך צו — ווייל ער קען נאך חלילה,
נישט טרעפן קיין מנין—און פארשפעטיקן די תפילה.

בני סטולין בקייטנה זאטשישה עם גודל החזן באמצע
אין זאטשישע מיט גאַדל דעם חזן אין מיטן

מהמרעה

צוריק פון דער פאשע

זיך א ביסל פארמאטערט און ווייטער נישט טראכטן,
מיר דארפן נאך אוספיען דעם „בורקאַן" בעטראכטן,
אהינצו איז אפשר — גיין נישט כדאי,
ווייל די „באַלניצע" שטייט — אויפן וועג און דערביי

דער בורקאן

נהר הורין בצד „פּאַדגוריה" וארמון הנסיך רדזיביל
די טייך האַרין ביי פּאַדגוריע מיט ראדזיוויללס פּאלאץ

טאָ לאמיר שוין בעסער — זיך לאָזן אין וועג,
און גיין יעצט וואס שנעלער, צום פּאַדגורייער ברעג,
כל זמן סאיז ליכטיג — מ׳זעט נאך די שיין,
קומט לאמיר אלע — אין טייכל אריין.

פון טייכל ארויסגיין — און אונטער דער בוים,
לאמיר זכרונות דערציילן — פון אונזער אלטער היים.
וואס מיר נאר געדיינקען — לאמיר אלע צוזאמען,
איינעם דעם צווייטן — גלייך דא דערמאנען.

צו דען האט איר פארגעסן — זאגט נאר אליין,
ווי דער רבי מיט די חסידים—פלעגן צו „תשליך" גיין.
אזיי איז געווען איינגעפירט — פון דור דורות,
אז אין „קאָפֿאַנעץ" זאל מען אריינווארפן אלע עבירות.

ס׳איז געווען א „עירוב", מען זאל מעגן טראָגן,
און ערב יום כיפור — האט מען „כפרות" געשלאגן.
נאכהער צום דעם שוחט — איז מען געלאפן זייער,
האט רחמנות! ר׳ משה — און „קיילעט" מיר פריהער.

הרב אשר פיאלקוב מוביל את חתן בתו לחופה (ליד בית המדרש)
דער רב אשר פיאלקאוו פירט דעם איידם צו דער חופה (לעם בית מדרש)

יעקב דער שמש, מיט דער לענטערנע און שטעקן,
פלעגט קלאפן אין די לאדנס — צו „סליחות" וועקן,
אזוי האט ער געזונגען — מיט א טרויעריקן ניגון,
„שטייט אויף צו סליחות" — געגנוג שוין צו ליגן.

וועך געדיינקט נאך פון אונז—און האט נאך אין זינען,
די „אינטעליגענטן" פון סטאַלין מיטן ציוניסטישן מנין,
די אלע בונדיסטן וואס האבן זיך גארנישט געשעמט,
און געגן ארץ ישראל — מיט שנאה געקעמפט.

הענקת אות הצטיינות מטעם הממשלה הפולנית לרבי משה־לה
דער רבי משה־לה באקומט א מעדאל פון סטאראָסטא

וועֶר געדיינקט די צייטן, ווי די קאַפּ פלעגט אונז דאַרן,
פון וואנען נעמען זיך די שריפות מיט די פּאָזשאַרן,
ס׳איז דאך א „וואכטע" געגאנגען וואס היטן און קלאפּן,
פארוואס קענען זיי די צינדערס קיינמאל נישט כאפּן.

אחרי שריפה

מיר דארפן פארענדיגן — אונזער שפּאציר.
כאטש זכרונות איז נאך דא — אָן א שיעור,
טאָ זאל זיך אונז דוכטן — אז דאס אלץ איז געשען,
זיך א ביסל פארמאטערט — אבער ס׳איז כדאי געווען.

נאך א שריפה

גענוג שטן צו זיצן — מ׳קען זיך נאך פארקילן,
ראדזיוויל׳ס הינט — האבן שוין אנגעהויבן צו בילן,
האשלאקעוויצעס שקצים — אט גייען פון דער ווייטן,
עס וואלט אישר געווען — צוברעכן זיי די זייטן.

השער של גן רדזיביל

דער מיינקעוויטשער טוייער

די זון וועט אראָפּ און טונקל וועט ווערן,
אין הימל וועלן זיך בעווייזן — די ערשטע שטערן,
דאן וועלן מיר גיין — אויף דער סטעזשקע פון דאָלין,
וואו די דייטשן האבן פארטריבן די יידן פון סטאָלין.

און ביים סטאסינער כוטאָר — אזוי איז אונז בעקאנט,
וועלן מיר שוועָרן א שבועה — און הויבן די האנט,
און מיט ווייטאָג און צאָרן — וועלן מיר זאגן א תפילה,
אויף דעם ברודערליכן קבר פון דער סטאָלינער קהילה.

בדרך לדולין בחורף
אויפן וועג צו דאָלין אין ווינטער

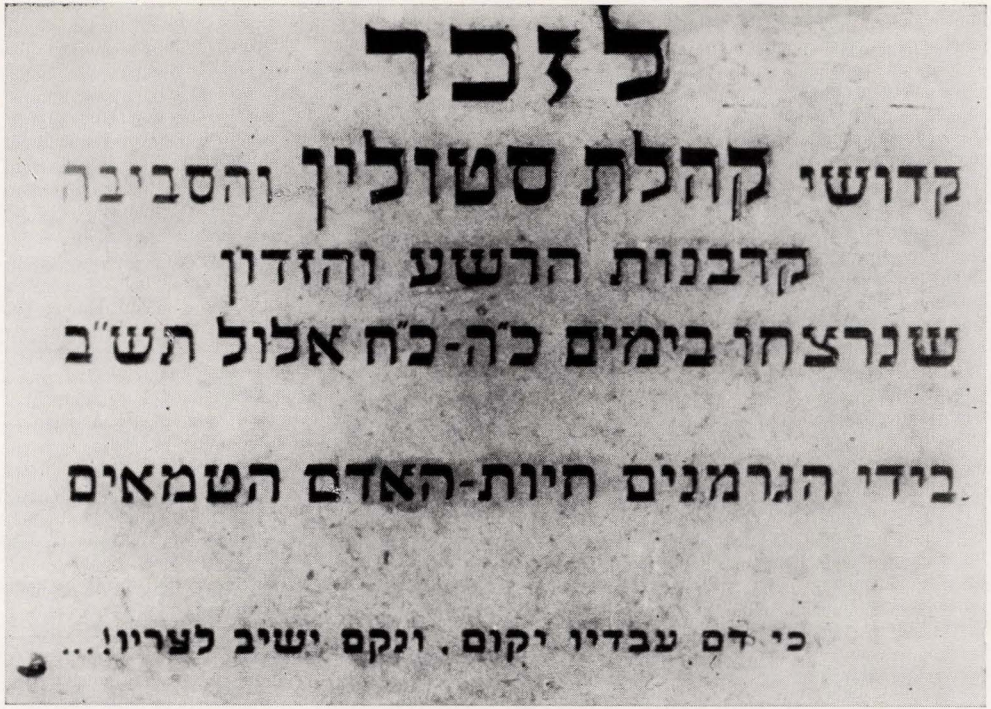
הסתיים הסיור — בסטולין העיר,

תם הסיפור — ונפסק אף השיר.

כי חרבה עירנו ואיננה עוד,

לזכרה כולנו דום נעמוד !

לוח שיש בבית הכנסת של חסידי סטולין בתל־אביב

ס׳ב ר ע נ ט !

וועדטער : מ. געבירטיג

ס׳ברענט ! ברידערלעך, ס׳ברענט
אוי, אונזער אֶרעם שטעטל, נעבעך ברענט !
בייזע ווינטן מיט ירגוזן
רויסן, ברעכן און צעבלאזן
שטארקער נאך די ווילדע פלאמען
אלץ ארום שוין ברענט !

און איר שטייט און קוקט אזוי זיך
מיט פארלייגטע הענט,
און איר שטייט און קוקט אזוי זיך
ווי אונזער שטעטל ברענט...

ס׳ברענט ! ברידערלעך ס׳ברענט !
אוי אונזער ארעם שטעטל נעבעך ברענט !

ס׳האבן שוין די פייער צונגען
דאס גאנצע שטעטל איינגעשלונגען
און די בייזע ווינטן הוזשען,
ס׳גאנצע שטעטל ברענט !

און איר שטייט און קוקט אזוי זיך
מיט פארלייגטע הענט,
און איר שטייט און קוקט אזוי זיך
ווי אונזער שטעטל ברענט...

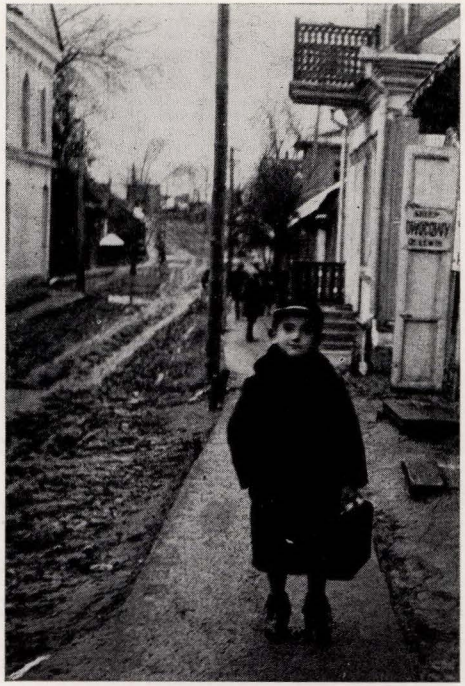
ס׳ברענט ! ברידערלעך ס׳ברענט !
אוי עס קען חלילה קומען דער מאמענט
אז אונזער שטעטל מיט אונז צוזאמען
זאל אויף אש אוועק אין פלאמען,

בלייבן זאל ווי נאך אשלאכט
נאר פוסטע שווארצע וועגט.

און איר שטייט און קוקט אזוי זיך
מיט פארלייגטע הענט,
און איר שטייט און קוקט אזוי זיך
ווי אונזער שטעטל ברענט!

ס׳ברענט! ברידערלעך ס׳ברענט!
די הילף איז נאר אין אייך אליין געווענדט
אויב דאס שטעטל איז אייך טייער
נעמט די כלים, לעשט דאָס פייער
לעשט מיט אייער אייגן בלוט
באווייזט, אז איר דאס קענט.

שטייט ניט בריידער אט אזוי זיך
מיט פארלייגטע הענט
שטייט ניט בריידער לעשט דעם פייער
אונזער שטעטל ברענט!

מילדי סטולין שגיספו בשואה
איינער פון די סטאלינער קינדער וועלכע זיינען אומגעקומען

FROM THE GOLDEN BOOK OF
THE JEWISH NATIONAL FUND
למזכרת נצח! מכתב תעודה
מספר הזהב שלקרן קימת לישראל
קדושי קהלות סטולין והסביבה
קובנות חרשע והזדון שנרצחו בימים כ"ה-כ"ח אלול תש"ב
על הגרמנים ויזית האדם השמאים ושאתי הרוצחים עוזריהם
נרשמו ע"י ארגון יוצאי סטולין בארץ ישראל
לזכרון עולם
הקרן הקימת לישראל